

(G)oude(n) regels

Het is weer zo ver, meimaand - zwermmaand. Het is de maand waarin we waar moeten maken dat we *bijenhouder* zijn. Ik verbeeld me wel eens een inwendig stemmetje te horen die dat cursiefje prevelt als ik over een probleemvolk gebogen sta. Lekker stressverhogend, maar het hoort er allemaal bij en daar weet u alles van. Ook de afgelopen maanden was tijdens praatavonden binnen de vereniging het zwermgeruis niet van de lucht terwijl er heel wijs werd gesproken over de verschillende manieren waarop het zwermen kon worden voorkomen. Prachtig toch? Je staat er versteld van wat er allemaal wordt bedacht om de bijen van het zwermen af te houden. Maar

140

vrijheid blijheid en ieder zijn of haar gelijk. Het al dan niet zwermen is het jaarlijkse touwtrekken tussen de imker die de boel bij elkaar wil houden en de bijen die de lokroep van de natuur volgen. Het onderdrukken van de zwermdrift is per definitie onnatuurlijk en vaak vechten tegen de bierkaai. De natuur moet zijn loop hebben. Allemaal waar, maar het is slechts weinigen gegeven zijn of haar bijen te laten zwermen in verband met overlast. Vroeger, toen bijen hoofdzakelijk op het platteland werden gehouden als aanvullende bron van inkomsten, was dat anders. Er was ruimte en begrip voor de situatie. Een zwermend bijenvolk was de normaalste zaak van de wereld en voor de imker de thermometer van zijn systeem. Er werd naar gestreefd de volken in het voorjaar zoveel mogelijk op gelijke sterkte te krijgen, waardoor in een kort tijdsbestek het zwermgebeuren zou plaats vinden. Daar werd naar toe gewerkt door tijdens mooi vliegweer en dracht een zwak volk op de plek van een sterk volk te zetten. De volken werden omgezet, waardoor het zwakke volk werd versterkt met de vliegbijen van het sterke volk. Professionele imkers in het buitenland, die altijd gebrek aan tijd hebben, huldigen nog steeds het principe van even sterke volken. Een eventueel verschil wordt overbrugd door het overhangen van broed. Als later een paar volken op een standplaats worden geïnspecteerd dan staan die model voor alle andere volken op die plek. Time is money. Het eventuele verlies van een zwerm weegt niet op tegen de winst aan tijd. Als basis geldt echter dat zoveel mogelijk wordt gewerkt met zusterkoninginnen van een betrouwbare teler, genetisch gelijk materiaal, waarbij een ongeveer gelijke volksontwikkeling mag worden verwacht. Daar hangt natuurlijk wel een prijskaartje aan. Het zelf ongecontroleerd telen van koninginnen past niet in zo'n schema.

Op weg naar het zwermen

Een van de uitgangspunten om de zwermdrift voorlopig te onderdrukken bestaat uit het geven van voldoende ruimte. Wat is het resultaat? De koningin kan onbelemmerd eitjes afzetten en er is voldoende ruimte om nectar en stuifmeel op te slaan. Nog belangrijker is dat de geurstoffen door de koningin afgescheiden alle bijen in het volk bereiken want die vormen de bindende schakel om alles te houden zoals het is. Op een gegeven moment komt er echter een kink in de kabel, bij het ene volk eerder dan bij het andere. Hoeveel extra ruimte we ook geven, er verschijnen zwermcellen, de ruimtetheorie laat ons in de steek. Iets anders lijkt het roer te hebben overgenomen en fungeert als aanjager van een opkomende zwermimpuls. Laten we eens de geurstof van de koningin centraal stellen. Als bindende factor werkt het, zo lang alle bijen er voldoende van ontvangen. Er komt echter een moment dat de grens van de reikwijdte van de geurstof wordt bereikt. Opnieuw bij het ene volk eerder dan bij het andere. Dat ligt aan de kwaliteit van de koningin. De ene koningin kan een groter broednest opbouwen dan de andere omdat ze meer geurstof produceert waardoor de zwermneiging langere tijd achterwege blijft. Onafwendbaar is het moment dat een aantal bijen te weinig geurstof van de koningin ontvangen. Ze compenseren dit gemis door het aanzetten van koninginnendoppen en op dat moment is de lont in het kruitvat. Toch is dat maar een deel van het verhaal, want een volk groeit al langere tijd naar de zwermneiging toe. Dat kenmerkt zich door een soort stroperigheid die duidelijk is te herkennen tijdens een inspectie. Soms wordt het zichtbaar als honderden bijen samen trossen aan de vliegplank. Ze vormen een baard. In een observatievolk is duidelijk een ketting van bijen te herkennen die roerloos aan elkaar geklit wachten op de dingen die komen. Het zijn de reservoirbijen met gevulde

honingmaag die de voorraadtanks vormen van de zwerm. Over de juiste volgorde van de gebeurtenissen mogen we nog ons hoofd breken, maar ze bestaan allemaal. Geweldig toch dat bijen houden!

Geef volken gelegenheid tot bouwen, een doodzonde als je dat negeert. In het voorjaar wordt er prachtig gebouwd (bekijk zo'n wondertje maar eens tegen het licht). Maak er dus gebruik van. Bovendien is bouwen een uitlaatklep voor de wasproducerende bijen. Maar ook hier herkennen we hetzelfde beeld. Het niet meer willen bouwen heeft een betekenis. Korfimkers hadden en hebben het makkelijk. Als de onderkant van de raten in een korf in de loop van het voorjaar veranderen van spits naar stomp dan is het gedaan met de bouwdrift, het volk heeft de grenzen van haar groei bereikt en een zwerm is aanstaande. Grenzen aan de groei omdat de reikwijdte van de koninginnenstof is bereikt? We weten het niet en constateren het slechts. Peter Linnartz bracht het allemaal treffend onder woorden in BIJEN 11(5): 148 (2002) 'Een groot volk (een goede koningin) zal ondanks ruimte geven en andere ingrepen per se willen zwermen'. Om dat te voorkomen gaan we op de een of andere manier het volk splitsen. We maken een kunstzwerm, geven de bijen het idee dat er is gezwermd, maar zijn daarmee verrassingen uit de wereld? Vergeet het maar.

Zwermperikelen

30 mei. Volk nummer 6 was na een goede ontwikkeling op het fruit meer dan zwermrijp. Kunstzwerm gemaakt in zesramer. Alle gesloten doppen in het oude volk verwijderd.

11 juni. Tuters en kwakers. Ondanks slecht weer doppen gebroken. Twee rijpe koninginnen bij de tuter laten inlopen.

18 juni. De eerste dag fatsoenlijk weer Het volk zwermd! Tijdens scheppen bleken er in de zwerm twee koninginnen aanwezig. In de avond zwerm in het volk teruggestort.

11 juli. Broed in alle stadia. Er werd 10 kg zomerhoning afgenomen en op 8 september 11 kg heidehoning.

Hoe het zwermen te verklaren? Mogelijk is er op 11 juni een dop over het hoofd gezien die pas na de strijd tussen de andere koninginnen is uitgelopen. Bij de eerste de beste mooie dag is het volk toen gaan zwermen. Alleen, een kwaker die zo'n 5 dagen in haar dop blijft zitten en dan ook nog door de werksters gevoerd wordt? Bovendien heb ik op 18 juni geen uitgelopen dop gevonden. Een andere mogelijkheid is dat vanwege de matige temperatuur en het

regenachtige weer de drie koninginnen naast elkaar in het volk hebben overleefd. Wie het weet mag het zeggen, aldus Emile V. van der Spek uit Bunnik-Houten.

Het weer in mei

Over de periode 1971-2000 bedroeg in het midden van het land het aantal uren zonneshijn 204, de hoeveelheid neerslag 62 millimeter en de gemiddelde maximumtemperatuur 17,6°C.

Mei maanden				
Jaar	Zon	(uren)	Neerslag (mm)	Max.temp °C
1998	N		-	++ (19,9)
1999	+		N	+
2000	N		+	++ (20,0)
2001	++	(279)	-	+
2002	N		N	+

Geraadpleegd

Zwerm perikelen, Spek, Emile V. van der, 'Het Bijennieuws', (54 (332: 007): 07

advertentie

De Immenhof
Alle bijenmaterialen voor de moderne imker

* Aanbieding:

vuren Spaarkast € 93,50 per stuk
5 stuks à € 84,50 per stuk

Geopend: Zaterdag van 8.00 - 1200 en na telefonische afspraak. Harremaatweg 36, 3781 NJ Voorthuizen, 0342-472837 / 0653182006 info@immenhof.nl / www.immenhof.nl